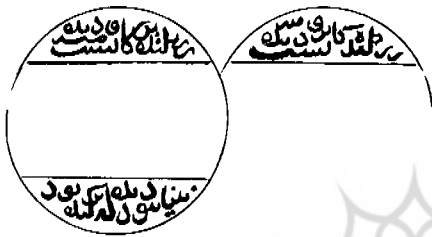

سید جمال تراسی طباطبائی (تبریز)

چند سکه معرفی نشده

۱- سنجی نو بر سکه نقره شاه اسمعیل اول صفوی (۹۰۷ - ۹۳۰ ه. ق. = ۱۵۰۲ - ۱۵۲۴ م. ق.)

از مجموعه موزه ایران باستان و نگارنده
جنس نقره
وزن ۹/۳۵ گرم و در همین حدود
قطعه از ۲/۴۵ تا ۲/۵۵ سانتیمتر

روی سکه متن : السلطان العادل الكامل الهادی الوالی ابوالمظفر شاه اسمعیل بهادرخان
الصفوی خلدالله ملکه و سلطانه ضرب دارالسطنه تبریز ۹۱۷ .
حاشیه : (در قطعه بالا) زرکنده گانست برو دیده منه (پائین) بینا نبود دیده که
برکنده بود .

پشت سکه متن : لاله الاله محمد رسول الله علی ولی الله (در یک لوزی که از حرف "ی"

چهار اسم علی ساخته شده است).

در مثلث های حواشی؛ نام ائمه اطهار بترتیبی که بر سکه های آق قویونلو و صفویه متداول بوده چهار نام ائمه اطهار که با هم شروع میشود در کنجها و چهار نام که با جوج شروع میشود در وسط و چهار نام با ع در ضلع.

قطعات حاشیه خارجی: ناد علیا مظهر المعایب + تجده عوننا لک فی النوائب + الخ

از این سکه تا حال نمونه ای که بطور کامل ضرب شده و حاوی هردو مصراع سجع باشد پیدا نکردم. لهذا با سر هم نهادن عکس دو قطعه سکه مختلف الضرب از نظر سطح روی سکه موفق به قرائت آن شدم و آنچه مسلم است تا حال در کتب و رسالات مربوطه سجع این سکه معرفی نشده است.

دیگر از سکه های شاه اسمعیل فلوسی است که آنهم به سال ۹۱۷ در دار السلطنه تبریز ضرب شده و سجع آن بطور غلط در صفحات ۲۰ و ۶۴ و صحیح آن در صفحه ۶۵ نشریه شماره ۶ موزه آذربایجان بنام رسم الخط ایغوری مندرج و سجع آن چنین است:

هرمس که ز کیمیا چو زر شد میدان بیقین که از نظر شد

که نظر کیمیا اثر شاه اسمعیل بر مس و ارتباط مابین مس و زر و کیمیا براهل تحقیق و ادب روشن تر از آنست که من جسارتی کرده باشم. ولی بدو بیت شعرا ز نعمه الله ولی و حافظ اشارتی میرود.

ما خاک را راه بنظر کیمیا کنیم صد درد را بگوشه چشمی دوا کنیم
آنانکه خاک را بنظر کیمیا کنند آیا بود که گوشه چشمی بما کنند

۲- سکمای سیمین

جنس نقره
وزن ۱/۸ گرم
قطع ۱/۹ سانتیمتر

روی سکه، متن: الکامل الهادی ابوالمظفر شاه (س ؟) بهادر خان خلد . . .

پشت سکه، متن: یا محمد یا علی

حاشیه: علی الظاهر حاشیه ندارد اما آثار کلماتی ناخوانا در اثر سائیدگی دیده میشود.

نوع سکه به سکه های آق قویونلو و صفویه شباهت دارد. اما القاب الکامل والهادی مختص شاه

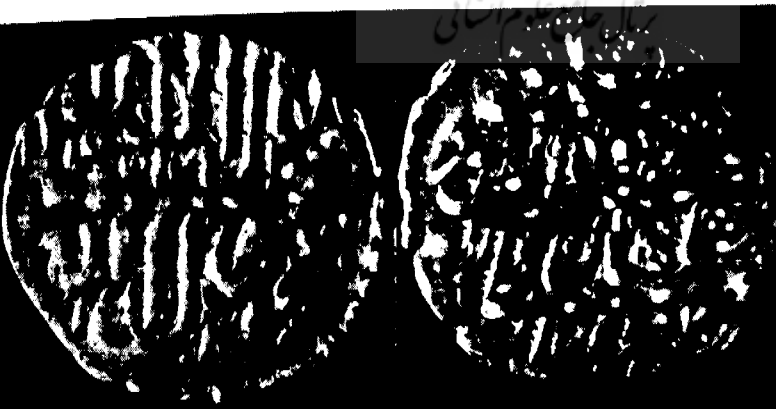

اسمعیل اول صفوی بوده بیشتر در روی سکه‌های شاه اسمعیل اول و کمتر بر سکه‌های شاه طهماسب اول و بندرت بر سکه‌های شاه سلطان‌حسین دیده میشود. البته متن روی سکه تازگی ندارد و میتواند منسوب بهردوشاه اولیه صفوی باشد. اماندای یا محمد یا علی تا حال از سکه‌های پادشاهی معرفی نشده است. از علاقمندان و صاحبان مجموعه سکه خواهشمند است در صورتیکه سکه کامل از این نوع دارند معرفی فرمایند.

۳- سکه نقره از اشرف افغان (۱۱۳۷-۱۱۴۴ ه.ق)

دو سال پیش در تملک یکی از عتیقه فروشان تبریز دیدم.

جنس :

نقره

وزن :

۱/۵ گرم

قطع :

۲ سانتیمتر

روی سکه، متن: شاهی شرف از اشرف شاهان دارد (دارد شرف شاهان اشرف ز سر شاهی)
ضرب اصفهان .

پشت سکه، متن: لاله الاالله محمد رسول الله

از اشرف افغان بطور کلی پنج نوع سجع معرفی شده است. نقل از صفحه ۲۶ نشریه شماره ۶ موزه آذربایجان، رسم الخط ایغوری .

۱- از الطاف شاه اشرف حق شعار	به زر نقش شد سکه چارپسار
۲- به اشرفی اثر نام آنجناب رسید	شرف ز سکه اشرف بر آفتاب رسید
۳- خور و مه چون طلا و نقره از فیض منور شد	سریر آفتاب از نام اشرف سکه برز شد
۴- خور و مه چون طلا و نقره از فیض منور شد	شرف بر آفتاب از نام اشرف سکه برز شد
۵- دست زد بر جلاله برد گناه	داد تغییر سکه اشرف شاه

سجع سکه فوق نوع ششم از سجمهای اشرف افغان بوده و ظاهراً برای اولین بار معرفی میشود و نظریات مختلفی در قرائت آن و با ترتیب کلمات آن ابراز شده ، مثلاً "آقای حسین امین پور که نمونه‌های ازین سکه در مجموعه سکه های آقای مهندس نیز دیده است سجع فوق را چنین خوانده است: دارد شرف شاهان اشرف ز سر شاهی . بنظر حقیر سجع: شاهی شرف از اشرف شاهان دارد :

۱- دارد شرف شاهان اشرف ز سر شاهی

۲- شاهی شرف از اشرف شاهان دارد

که با مقایسه کلمات دو سجع با منقورات سکه یک کلمه " سر " اضافه بر کلمات موجود میباشد . از طرفی در سجع ۲ از کلمه شاهی منظور ۵۰ دینار میباشد که معادل ۱/۴ عباسی و کوچکترین سکه نقره‌ای صفویه بوده و عباسی معادل یک مثقال و شاهی ۱/۴ مثقال بوده است و معنای دوم نیز منظور نظر بوده است . شاهی بعنوان واحد پولی صفویه، شاهی بعنوان سلطنت . با وجود این از علاقمندان متمنی است نظر خود را درین مورد اعلام فرمایند .

۴- القاص بین شاما سماعیل (اول)

متوفی ۹۵۶ هـ . ق .

در میان مجموعه سکه های موزه آذربایجان ابتیاعی از آقای حسن امین پور سکه نفیسی از القاص میرزا وجود دارد . القاص میرزا صفوی تیولدار شیروان ۹۴۵-۹۵۴ بود .

شماره :	م . آ . ۱ .	وزن :	۵/۱ گرم
جنس :	نقره	قطر :	۲/۱ سانتیمتر

روی سکه، متن: السلطان ... شاه القاص خلد الله ملکه ... ضرب دربند.

پشت سکه، متن: لاله الاله - محمد رسول الله - علی ولی الله - حاشیه.

القاص از شاهزادگان زیرک و سلحشور سلسله صفوی، پسر شاه اسمعیل

صفوی، برادرش شاه طهماسب در سنه ۹۳۲ ه. ق ولایت شیروان را بدو داد، اما او مکرر سر

بشورش برآورد و عاقبت در سال ۹۵۵ ه. ق سلطان سلیمان پادشاه عثمانی را واداشت که بمایران

لشکر بکشد و فتنهای بزرگ از این قضیه برخاست، و سلطان عثمانی تا تبریز آمد و رفسنت.

القاص میرزا در ربیع الاول سال ۹۵۶ در قلعه الموت محبوس شد و چند روز بعد عده‌ای که

القاص وقتی پدر آنها را کشته بود، بقصاص خون پدر، او را از قلعه بزیر افکندند تا هلاک شد.

(دایرةالمعارف فارسی غلامحسین مصاحب چاپ تهران ۱۳۴۵.)

فرزندان شاه اسمعیل اول صفوی ایرانی و بشرح زیر بود:

۱- طهماسب ۲- بهرام ۳- سام ۴- القاص

۵- دو قطعه سکه، نقره

یکی بشماره ۳۲۱ د. ک. موزه آذربایجان و دیگری در مجموعه سکه های

دکتر علی اکبر فرزنان نیا موجود است که از نظر شکل و معلومات روی سکه چاپ میباشد.

اولی بشماره ۳۲۱ م. آ. در صفحه ۵۰ نشریه شماره ۳ موزه آذربایجان بنام سکه اسلامی دوره

ایلخانی و گورکانی آبانماه ۱۳۴۷ تبریز معرفی شده، سکه مذکور مشخصات زیر را دارد:

شماره ۳۱۱ م. آ. جنس: نقره وزن: ۲/۸ گرم قطر: ۲/۲ سانتیمتر

نمونه یک سکه دو ضرب کامل میباشد. خود سکه منسوب به ابوسعید گورکان میباشد چون در متن

تصویری روی سکه کلمات قبلی آن، ابوسعید، و گورکان، دیده میشود (۷۵۵-۸۷۸ ه. ق. ۱۴۵۲۰)

۱۴۶۷ م.) پس سکه به قرن نهم منسوب است .

روی سکه، متن: ستاره شش پر مرکب از دو خط موازی و در میان آن خط زنجیره‌ای، در میان ستاره تصویر شیروخورشید که شیر آن بسمت چپ روانست .
پشت سکه، متن: لاله‌الاله محمد رسول الله .
حاشیه: سال ضرب بوده و ناخوانسا است .

شماره: متعلق به آقای دکتر فرزاد نیا
جنس: نقره
وزن: قطر:

روی سکه، متن: تصویر شیروخورشید که شیرش به سمت راست روانست، در میان یک ستاره شش پر که از سه خط موازی و یک زنجیره در میان تشکیل یافته است .
پشت سکه، متن: لاله‌الاله - محمد رسول الله - حاشیه . سنه خمسار بعین و ثمانه ۸۴۵ .

سکه هائی که تصویر شیروخورشید یا مرغ و خورشید دارد :

۱- سکه نقره با تصویر شیروخورشید منسوب به غیاث الدین کیخسرو بن کیفاد سلجوقی روم هورخ ۶۳۴ تا ۶۴۳ ه. ق .

۲- سکه نقره اباقا ایلخانی با تصویر شیروخورشید از سال ۶۶۳ - ۶۸۰ ه. ق .

۳- سکه با تصویر شیروخورشید داخل یک ستاره شش پر مندرج در صفحه ۵۰ نشریه شماره ۳ موزه آذربایجان

